

Şimdi Ölüm Oldum: Oppenheimer Filmi Üzerine

''Şimdi ölüm oldum. Dünyaların yok edicisi.''

Amerikalı Prometheus isimli kitabın sinema uyarlaması olan ve Christopher Nolan'ın yönetmeni olduğu Oppenheimer filmi vizyona girmesiyle beraber pek çok tartışmaya vesile oldu. Bilgisayarla yaratılmış görüntü (cgi) kullanmayan, artık norm olmuş kısa film sürelerine meydan okuyan ve IMAX kameraları (65 mm ve insanlığın şu an bildiği en yüksek görüntü çözünürlüğüne sahip) kullanan Nolan birazdan içeriğini tartışacağımız filmi ile bir yandan da ciddi bir biçim ve estetik tartışmasına kapı araladı. Aslında bu tartışmalar sinemanın ne olup ne olmadığına yönelik daha büyük tartışmaların bir parçası.

Ancak niyetimiz bunları incelemek değil, biz daha ziyade ABD emperyalizminin ikiyüzlülüğüne ve caniyane suçlarından birisi olan Hiroşima ve Nagazaki isimli Japon şehirlerinin bombalanması ve film içerisinde bu meseleye dair yürütülen ahlak tartışmalarına değineceğiz. Lakin filmin yönetmeni Nolan yer yer ABD emperyalizmini teşhir ederken kimi yerlerde bir ahlaki görecelilik yaratmakta Oppenheimer ve dönemin bilim insanlarının kendilerini rasyonalize etme çabalarını kimi yerlerde olumlamakta ve üstü kapalı bir anti-komünizmi kadrajına dahil etmektedir.

Faşizmi Yenebiliriz... Savaşı Bitirebiliriz... Amerikalıları Kurtarabiliriz... Savaşlara Son Verebiliriz

Nolan bahsi geçen bu bahanelerin kimilerini olumlar kimilerini ise kendince kadrajından ''tarafsız'' olarak göstermeye çalışır. Yer yer de mazeretler sıralamaya başlar. Atom bombasının yapılabileceğinin ortaya çıkmasıyla beraber

Nazilerin böylesi bir silaha erişiminin olması ihtimali gündeme gelir başka bir fizik dehası olan Heisenberg ve ekibi Nazi Almanyasının bu yıkım silahına sahip olması için çalışmaktadır. Bu noktada Nolan kayda değer bir kısmını Yahudilerin oluşturduğu bir bilim ekibinin hissiyatlar üzerinden harekete geçip örgütlendiğini gösterir açıktır ki bu meselenin maddi temelini kaçırmaktadır. Nitekim ABD, dünyanın kayda değer bir kısmı kasıp kavrulurken 2. Dünya Savaşına 1941 yılında dahil olmuş, limanlarına gelen mültecileri reddetmiş ve insanlık tarihinin belki de en korkunç kıyımı olan Holokost'u sessiz sedasız izlemiştir. Kızıl Ordunun Berlin'e girmesiyle beraber bilim ekibinin rasyonalizasyonu düşer. Şimdi yeni bir mantıksallaştırmaya gitmeleri gerekmektedir: Belki de atom bombasıyla savaşı bitirebiliriz... Nolan ''savaşı bitirebiliriz'' tartışmasını enine boyuna tartışır ancak Japon imparatorunun Truman'a gönderdiği barış isteyen telegrafı her ne hikmetse görmezden gelir, Kızıl Ordu'nun Japonya'ya Mançurya'da sıkıştırmasını ve Çin'de Halk Kurtuluş Ordusunun varlığını da görmemeye karar verir. Ve şu an bile ABD emperyalizminin savunucularının iğrenç nidalarından biri olan ''savaşı bitirdik'' yalanına sığınılır. Bu açık bir çarpıtmadır. Bir diğer mesele ise ''Amerikalıların kurtarılmasıdır.'' Vicdana sahip olan hiçbir insan Amerikan hayatlarının başka herhangi bir milliyetin hayatından daha önemli olduğunu savunamaz ve savunmamalıdır, bu açık bir Amerikan şovenizmidir.

Oppenheimer dahil olduğu sürecin neden içerisine girmişti: İdeoloji? Bilim tutkusu? Şöhret? Düşünüş biçimi? Hisler? Belki de hepsinden biraz biraz. Zaten asıl mesele de bu değildir ancak tartışmaya değer bir diğer nokta ise Oppenheimer'ın belki de gerçekten nükleer silahların ''caydırıcı'' olduğunu düşünmesidir. ''Belki de'' diye düşünür Oppenheimer; **nükleer silahlar var olduğuna göre kimse artık savaşmaya cesaret edemez ve diplomasi hakim olur.** Oppenheimer kapitalizm-emperyalizmin dinamiklerini pek bilmiyor gibi gözükmektedir tıpkı şu an da ''caydırıcılık'' hipotezini savunan liberal

lafazanlar ve boşboğaz şovenistler gibi... Hem bu sistemin dinamikleri hem de savaşın kendi özgül dinamikleri güçlerin kullanılabilirlik dengesini ciddi biçimde etkiler. Tam da bugün dünya nükleer bir yok oluşun eşiklerinde dururken caydırıcılık gibi bir hipoteze sarılmak en basit haliyle ahmaklıktır.

Ancak Oppenheimer bu dinamiklerle ilgili önemli bir şeyi fark eder: Truman ile Beyaz Saray'da yaptığı görüşmede artık bu silahlara ihtiyaç olmadığını deneylerin yapıldığı alanın Yerli Halka iade edilmesi gerektiğini söyler ve Truman'ın ''tam tersi şimdi daha fazla silaha ihtiyacımız var. Daha büyük ve daha güçlülerine'' tepkisiyle afallar ve şayet buna devam edersek Sovyetlerin de yapmak zorunda kalacağını bunun sonu gelmeyen ve tehlikeli bir yarışa dönüşeceğini söyler. Gerçekten de şu an geldiğimiz noktada Rusya'nın ve ABD'nin yaklaşık 5000 nükleer başlığı bulunmaktadır. Bahsi geçen nükleer silahlar atılmasıyla beraber yüzbinlerce kişinin korkunç şekillerde ölümüyle sonuçlanan atom bomasından kat be kat daha fazla yok edici güce sahiptir.

''Biz Kiminle Savaşıyorduk?''

Mccarthy dönemi komünist avının failerinden biri durumuna Oppenheimer da düşer. Büyük ölçüde devletin örgütlediği bu süreç bireysel bir intikam savaşı gibi gösterilse de ilginç bir sahnede Oppenheimer'ın eşi ve sorgulama komitesi arasındaki diyalogda savcıya yönelen ironik soru aslında ABD emperyalizminin temel motifini gözler önüne serer: Biz kiminle savaşıyorduk? Nitekim ABD'nin temel amacı başından itibaren Pasifik'te ve bütün dünyada tahakküm sağlamak, emperyalizmin jandarması olmaktır. Şayet söz konusu olan daha fazla insanın ölmemesini sağlamak veya faşizmi yenmek ise ABD neden sırasıyla 1958, 1973 ve 1980 yıllarında Irak, İran ve İsrail krizlerinde nükleer güçlerini nükleer teyakuza geçirmiştir? Neden 1969 yılında Vietnam'ı nükleere boğmakla ve 1958 yılında Çin'e nükleer müdahale yapmakla tehdit etmiştir? Neden Pentagon 2003 yılında Irak'ta nükleer silah kullanmayı

planlamıştır? ABD gibi soykırım ve kölecilik üzerine kurulmuş olan bir ülke için belirleyici olmuş olan her zaman Sovyetlerin (komünistlerin) bastırılması ve emperyalist tahakkümdür.

Hiroşima ve Nagazaki: Görüntü veya Metafor

Film açısından tartışma uyandıran bir diğer mesele de ABD emperyalizminin bu korkunç suçunu görüntü olarak göstermemesidir. Lakin bahsettiğimiz olay 250.000 insanın ölümüyle sonuçlanmış, insanların küllere dönüştükleri, sağ kurtulanların radyasyon zehirlenmesinden acı verici

biçimlerde öldükleri o zamana kadar eşi benzeri görülmemiş bir yıkımdır. Nolan Hiroşima ve Nagazaki'nin bombalanması ve kıyım görüntülerinin yer almamasını ''filmin Oppenheimer'ın perspektifini göstermesinden'' ve ''bunun bir belgesel değil bir film olmasından ötürü'' olduğunu açıklar. Bu bakış açısından bakıldığında filmin en güçlü sahnelerinden olan konferans sahnesi ve süreç içerisinde, zaman ilerledikçe radyasyon Japon sivillere yayıldıkça Oppenheimer daha sık ve ağır panik ataklar geçirir, suçluluk bütün vücudunu sarmalaması mantıklı gözükmektedir. Ancak burada bir terslik vardır lakin film sık sık siyah-beyaz çekimlerle seyirciyi Strauss karakterine ve onun senatodaki konuşma süreçlerine dahil eder. Nolan gibi bir yönetmen için bu ''gözden kaçabilecek'' ufak bir detay değildir. Aslında Nolan mazeretlerin arkasına saklanır nitekim Hiroşima'da küle dönüşen ufak bir çocuğun görüntüsü ve bu sayının yüzbinler olduğunun insan gözüne gözükmesi Oppenheimer'ın bütün ahlaki rasyonelini çöpe çevirecektir. Son tahlilde Amerikan şovenizmi kamerayı ele geçirir, Oppenheimer'ın perspektifi olarak

izlediğimiz artık emperyalizmin mührünü vurduğu bir düşün dünyasının yansımalarıdır.

Kendi Emperyalizmini Savunmak

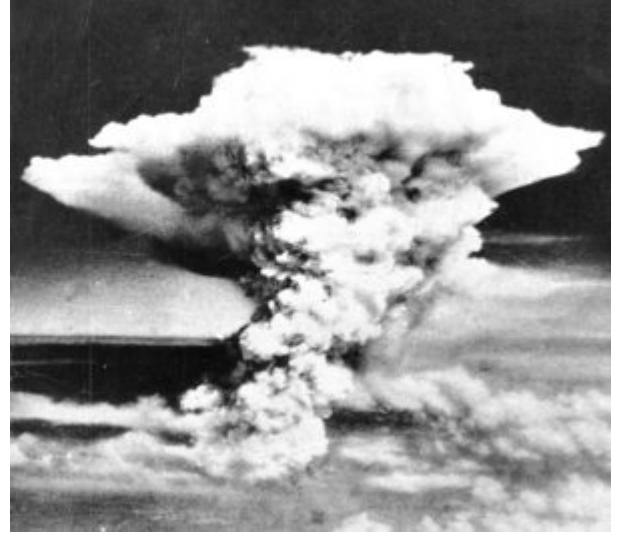
Filmde genelde gösterilen ‘‘komünistler’’ ABD Komünist Partisi üyeleri ve sempatizanlarıdır. Açıkta revizyonist ve ekonomist bir parti olarak ABD KP günümüz TKP’sini andırmaktadır. Nitekim şovenizm noktasında da retrospektif bir biçimde aynı çizgide birbirlerini kucaklamaktadırlar. Nolan, ABD’li ilericilerin, komünistlerin ve bilumum solcuların nasıl kendi emperyalizmlerini desteklediklerini gözler önüne serer. Bu dönemin uluslararası komünist hareketine sirayet etmiş zehirli şovenist bir çizginin Kuzey Amerika’daki bir dışavurumudur. İronik bir şekilde kendi emperyalizmleriyle saf tutanlar Mccarthy dönemi cadı (komünist) avının birer hedefine dönüşeceklerdir: Hemen hepsi fişlenecek, kamusal alandan uzaklaştırılacak, tutuklanacak, yargılanacak ve itibar suikastına uğrayacaklardır.

Sonuç

Bütün bu tartışmaların yanı sıra filmin içerisinde işlenen klasik fizik çağının kapanması ve kuantum çağına geçiş, rölativite ve kesinlik, farklı ekollerin tartışmaları; insanı, maddeyi, şeyleri ve evreni anlamak isteyen komünistler için değerli gözükmesinin yanı sıra Nolan’ın film dünyasının sunduklarının bir parçasıdır. Biz ‘‘filmi böyle çekmelisiniz’’, ‘‘film şöyle çekilir’’ gibi dogmatik tartışmalara girmektense filmin esas meselesini kovalamaya, tartışılan meseleleri görebilmeye, burada yapılan soyutlamaları daha ileri bir seviyede gözlemleyip analiz ederek bunun komünist devrime ilerlemede nerede konuşlandığını ve geniş insanlık hazinesinin neresinde konuşlanabileceğini anlama çalışmalıyız. Bu bir anlamıyla ‘‘tarafsız’’ bir sinema

eleştirisi yapmak anlamına gelmez aksine bizler sinemanın da tıpkı diğer sanatlar gibi son tahlilde objektif realitenin soyutlanmasının bir ürünü olduğunu biliriz ve filmin tartıştığı noktaların tarihsel ve güncel bağlamlarını kovalarız ve bunu her daim komünist yöntem ve yaklaşımla yapmaya çalışırız.

Son tahlilde Nolan'ın kadrajı Amerikan şovenizminden kopamaz ve hakikati cereyan ettiği biçimiyle gösteremez ancak yine de bütün bu tartışmalar, bizim bu tartışmaların bir parçası olarak bütün bu meseleleri kitlelere götürebilmemiz farklı tartışmaları ateşleyebilmemiz, emperyalizmin bu korkunç suçunu açıkça teşhir etmemiz ve bugün karşı karşıya olduğumuz nükleer savaş tehdidini insanlara anlatabilmemiz açısından pozitif nüveler barındırmaktadır. Bu vesileyle devrimci komünistler olarak bir kez daha haykırıyoruz:

İnsanlık için emperyalistlerin çizdiği geleceği ve onların kanlı tahakküm savaşlarını reddediyoruz!

Yok olması gereken insanlık değil bu sistemdir!